

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД  
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»  
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ  
РАДА МОЛОДИХ УЧЕНИХ  
НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО СТУДЕНТІВ ТА АСПІРАНТІВ

# Студії з філології та журналістики

Випуск 2

матеріали міжнародної науково-практичної  
конференції студентів та аспірантів  
«Актуальні проблеми філології та журналістики»  
(Ужгород, 10–11 квітня 2014 року)

Ужгород  
Видавництво ПП «Бреза»  
2014

### РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

- Баньої В. Ф.** – к. філол. н., доцент кафедри української мови ДВНЗ «УжНУ»;
- Кузьма О. Ю.** – к. філол. н., доцент кафедри української літератури ДВНЗ «УжНУ»;
- Мадяр О. Л.** – к. філол. н., доцент кафедри словацької філології ДВНЗ «УжНУ»;
- Тодер Д. Д.** – аспірант кафедри української мови, голова НТСА філологічного факультету ДВНЗ «УжНУ» (*відповідальний секретар*);
- Хававчак О. А.** – старший викладач кафедри української літератури ДВНЗ «УжНУ»;
- Шаркань В. В.** – к. філол. н., доцент кафедри журналістики ДВНЗ «УжНУ» (*відповідальний редактор*).

*За зміст, мовне оформлення і науковий рівень публікацій відповідають автори.*

У збірнику вміщено наукові публікації учасників Міжнародної науково-практичної конференції студентів та аспірантів «Актуальні проблеми філології та журналістики» (Ужгород, 10–11 квітня 2014 р.). Матеріали стосуються важливих проблем мовознавства, літературознавства та соціальних комунікацій.

Для науковців, викладачів вишів, аспірантів, студентів та ширшого кола читачів.

**Студії з філології та журналістики. Випуск 2:** Матеріали міжнародної науково-практичної конференції студентів та аспірантів «Актуальні проблеми філології та журналістики» (Ужгород, 10–11 квітня 2014 р.). – Ужгород: Видавництво ПП «Бреза», 2014. – 454 с.

<i>Золтан Кормочі (Будапешт, Угорщина)</i>	
МОВНА СОЦІАЛІЗАЦІЯ В ЕТНІЧНО ГЕТЕРОГЕННОМУ РОДИННОМУ СЕРЕДОВИЩІ .....	95
<i>Ольга Костромина (Одесса)</i>	
ВАРИАТИВНОСТЬ СЕГМЕНТНЫХ ЕДИНИЦ АВСТРАЛИЙСКОГО АНГЛИЙСКОГО В ГЕНДЕРНОМ АСПЕКТЕ .....	97
<i>Дарія Кравчук (Вінниця)</i>	
ЛІНГВІСТИЧНЕ ПОРТРЕТУВАННЯ ПОДІЛЬСЬКОГО ГОВОРУ І УСНА НАРОДНА ТВОРЧІСТЬ ВІННИЧЧИНИ .....	98
<i>Христина Краснюк (Івано-Франківськ)</i>	
АРТЕФАКТНІ МЕТАФОРІЧНІ МОДЕЛІ ЯК СПОСІБ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ЗНАНЬ ПРО ДІЙСНІСТЬ .....	100
<i>Роксолана Крошней (Ужгород)</i>	
ЛЕКСИКА ГОВІРКИ СЕЛА ЗЛОТИЙ ПОТІК БУЧАЦЬКОГО РАЙОНУ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ, ПОВ'ЯЗАНА З ЇЖЕЮ .....	102
<i>Людмила Кузнецова (Самара, Российская Федерация)</i>	
ЛІНГВОКУЛЬТУРНІЕ МАРКЕРИ В НАЗВАННЯХ КАРТИН БРИТАНСКИХ И АМЕРИКАНСКИХ ХУДОЖНИКОВ: НА МАТЕРИАЛЕ ПРОИЗВЕДЕНИЙ ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОГО ИСКУССТВА .....	104
<i>Елизавета Лаверченко (Белгород, Российская Федерация)</i>	
ДЕСТРУКТУРИЗАЦІЯ СЛОВА В ВІРТУАЛЬНІЙ КОМУНІКАЦІЇ .....	106
<i>Оксана Липиніна (Київ)</i>	
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНОЇ СПЕЦИФІКИ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ З ГАСТРОНОМІЧНИМ КОМПОНЕНТОМ У СУЧАСНІЙ ФРАЗЕОЛОГІЇ .....	108
<i>Марія Лар (Ужгород)</i>	
ВІДДІЄСЛІВНИЙ ІМЕННИКОВИЙ СЛОВОТВІР У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРНІЙ МОВІ (НА МАТЕРІАЛІ ПОЕТИЧНОЇ СПАДЩИНИ М. ВІНГРАНОВСЬКОГО) .....	110
<i>Жанна Лемак (Ужгород)</i>	
ВЕСІЛЬНА ЛЕКСИКА ГОВІРКИ СЕЛА ТИБАВИ СВАЛЯВСЬКОГО РАЙОНУ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ .....	116
<i>Рената Луканинець (Ужгород)</i>	
ТРАНСФОРМАЦІЯ АНТИЧНИХ МІФОЛОГЕМ У ФРАЗЕМІЦІ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ .....	119
<i>Катерина Ляндебурська (Київ)</i>	
RENDERING OF GENRE PECULIARITIES OF J.K. ROWLING'S "THE TALES OF BEEDLE THE BARD" IN THE UKRAINIAN TRANSLATION BY V. MOROZOV .....	122
<i>Ірина Матковська (Ужгород)</i>	
ІНШОМОВНА ЛЕКСИКА В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРНІЙ МОВІ (НА МАТЕРІАЛІ СУЧАСНОЇ ПРЕСИ) .....	125

Золтан Кормочі (Будапешт, Угорщина)

## МОВНА СОЦІАЛІЗАЦІЯ В ЕТНІЧНО ГЕТЕРОГЕННОМУ РОДИННОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Протягом 2008–2009 років двічі ми відвідали<sup>1</sup> на Закарпатті 19 етнічно змішаних сімей (слов'янсько<sup>2</sup>–угорських), в якому виховувались діти від трьох до шести років. З цими дітьми проводились цілеспрямовані бесіди, в ході яких один із дослідників розмовляв з дитиною угорською мовою, а інший – українською. Було зафіксовано розмову дітей з батьками в процесі розваг. Батьки взяли участь в анкетному опитуванні, питання якого були направлені на дослідження явищ, пов'язаних із уживанням дитиною мов і отримання більш прозорої картини про використання та знання нею мов, ставлення до них, а також їхню ідентичність.

На наслідки процесу мовної соціалізації дитини в етнічно змішаних шлюбах значною мірою впливають якісні та кількісні показники вживання батьками рідної мови, ставлення до неї мови батька та матері. Згідно з результатами дослідження, батько й мати майже в однаковому пропорційному відношенні використовують угорську, українську та/або російську мови. Також встановлено, що майже половина батьків в однакових пропорціях використовує обидві (іноді всі три) мови в комунікативному процесі.

Члени подружньої пари (батько й мати) звертаються один до одного мовою, яка виявляється домінуючою в комунікативному процесі між ними. Використання в однаковому пропорційному відношенні рідної мови батька й матері було виявлено в ході дослідження лише у трьох подружніх пар. Цікавим є факт, що в більшості випадків чоловіки вибирали можливість висловлювати відповіді лише українською або російською мовою.

Домінуюче використання своєї рідної мови або рідної мови своєї/свого дружини/чоловіка опитувані переважно пояснювали володінням чи неволодінням мовою.

*„тому що я володію лише угорською мовою”* (с. Оросієво, жінка української національності, для якої рідною є угорська мова)

Ті члени подружньої пари, які відповіли, що в однаковій мірі використовують обидві мови в комунікаційному процесі між собою, пояснювали свою відповідь повагою до національності іншого члена сім'ї, сформованими звичаями, а також зручністю.

*(лише угорською мовою) „Ми так звикли”* (м. Берегово, чоловік української національності, для якого рідною є українська мова)

*„Тому що мій чоловік угорець”* (м. Берегово, жінка української національності, для якої рідною є українська мова)

При виборі мови члени подружніх пар більш урівноважені, і навіть при наявності мінімальної домінації угорської мови чоловік і дружина аналогічно розмовляють (відповідають) обома мовами, тобто українською і/або російською мовою. У відповідях чоловіків у більшій мірі переважали відразу

<sup>1</sup> Під час дослідження у сім'ях були присутні двоє дослідників (Дослідник 1, Дослідник 2).

<sup>2</sup> Під словом „слов'янський” ми розуміємо батьків як української, так і російської національності.

обидві мови, при цьому меншою мірою – угорська мова, в той час як їхні дружини під час розмови більш схильні наданню домінуючої ролі лише одній з мов, а не обом мовам.

Батько й мати розмовляють зі своїми дітьми виключно або переважно угорською мовою, при цьому чоловіки (батьки) у вживанні цієї мови представляють більшість. Серед причин, які призводять до такого становища, наявні вже вищезгадані – знання/незнання мови, її вивчення, комунікативні звичаї та ін. Мати, яка проживає у селі Оросієво, вибір української мови у розмові зі своїми дітьми пояснює тим, що вона для дітей є рідною, цитуючи часто повторювані думки українців: „українська – це державна мова” і що „живемо в Україні”. „Зі своїми дітьми я розмовляю українською мовою тому, що вони вивчили цю мову як рідну, і щоб діти не забули її, та ще й тому, що ми живемо в Україні, це наша державна мова” (с. Оросієво, жінка, української національності, для якої рідною є угорська мова).

Батькам, які питають угорською мовою, діти теж у переважній більшості випадків відповідають угорською і майже в однаковій пропорції обома мовами. Виключно українською або російською мовою відповідають своїм батьків лише четверо з опитаних дітей.

### Висновки

Діти в етнічно змішаних шлюбах у ході вивчення рідної мови повинні засвоїти дві мовні системи, які у формі зміни кодів, запозичень або інтерференцій одночасно охоплюють елементи обох мов. При цьому у більшості сімей такого типу, як наприклад, і в досліджуваних нами сім'ях, немає наперед розробленої чіткої мовної стратегії, яка б полегшила становище дитини.

У комунікативному процесі між батьками та дитиною в кожній з досліджуваних сімей відсутня стратегія *батько – одна мова, мати – інша мова*. Мовна соціалізація в цих сім'ях базується на принципі звикнення. Однак відсутність знання однієї з трьох мов (угорської, української, російської) у багатьох випадках призводить до того, що мова, яка займає позицію домінуючої для сімейного спілкування, виступає рушійною в процесі мовної соціалізації.

### ЛІТЕРАТУРА

1. Harding, Edith–Riley, Philip. The Bilingual Family: A Handbook for Parents. Cambridge: Cambridge UP, 1986.
2. Homișinová, Mária. Identitás, nyelvhasználat, asszimiláció. Budapest, MTA Kisebbségkutató Intézet–Gondolat Kiadó, 2008.
3. Karmacs Zoltán Nyelvhasználati jellegzetességek kárpátaljai kétnyelvű gyermekek beszédében, / Karmacs Zoltán és Márku Anita szerk. // Nyelv, identitás és anyanyelvi nevelés a XXI. században, Beregszász, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Hodinka Antal Intézet, 2009. – P. 64 – 70.

*Кормочи Золтан*, аспірант, Національний університет ім. Лоранда Етвеша, м. Будапешт (Угорщина).

Науковий керівник: *Киш Євген*, доктор філол. наук, професор, академік.